

Na greškama učimo

Tekst preveo: Damir Molnar

Prof. dr. sc.
J. Cynthia
McDermott
Sveučilište Antioch,
Los Angeles (SAD)

Suradnjom dvojice autora, Mylesa Hortona i Paula Freirea, nastala je knjiga 'Put utiremo svojim koracima' (We make the Road by Walking). Autor Horton (1905.-1990.) je bio vodeći pedagog u Sjedinjenim Američkim Državama, te se smatra ocem Pokreta za ljudska prava. Brazilski pedagog i filozof Freire (1921.-1997.) je najpoznatiji kao začetnik Kritičke pedagogije. Njih dvojica započeli su suradnju 1999. u Highlander centru, tadašnjem popularnom okupljalištu intelektualaca kojeg je osnovao Horton, a njihov 'razgovor' doveo je do objave zajedničke knjige.

Freire i Horton¹ su bili praktičari koji su vjerovali da ljudi, osim pitanja, posjeduju i odgovore na njih. Ovakva vrsta vjere u ljude vodi preuzimanju rizika, te pruža kreativna rješenja u svakodnevnim izazovima. Sebe nisu smatrali 'stručnjacima', već prije katalizatorima i pokretačima nužnih promjena u svojoj okolini. Njihov je rad poticao kreativnost i kritičku analizu, te nudio liberalan pristup rješavanju dnevnih problema, koji često dovode do neslaganja, uskraćivanja prava i nedostatka raznolikosti. Rješenja najokornijih problema već postoje u zajednici samo ukoliko je dovoljno vremena i energije uključeno u to da se u demokratskom dijalogu čuje i 'drugi'. Freire i Horton nisu provokativni u političkom smislu, niti su im takve bile ideje. Ono što je vjerojatno provokativno jest njihova teza da se ljudima može vjerovati i u njih imati povjerenja. Obojica su vjerovali da se kroz dijalog stječe potrebna praksa koja može dovesti do rješavanja problema, čak i ako su 'ideje' podbacile.

Horton je također koristio dijalog kao model za donošenje odluka. Na padinama gorja Appalachia u Highlander Centru u Tennesseeju klatile su se stolice za ljuljanje pozivajući sudionike da vlastitim srcem čuju i kritički promisle

Cilj je dijaloškog procesa kreiranje višestrukih rješenja i ideja, koje se potom testiraju u praksi

Slobodnu i otvorenu raspravu karakterizira sukob ideja i mišljenja, neopterećeno i slobodno razmatranje svih mogućih kutova gledanja na problem, pa i promjena mišljenja kako bi se najbolje djelovalo za dobro i cjelovito rješenje.

svoje i tuđe ideje. Iza ovog dijaloškog procesa stoji želja da se kreiraju višestruka rješenja i ideje, koje se potom testiraju u praksi, čak i ako postoji mogućnost da podbace u konačnici. U zajednici uvijek nastanu bolja rješenja

i mogućnosti ukoliko svi sudjeluju u njihovom stvaranju. Iako procesi koji su se odvijali u Highlander centru nemaju 'službeni' naziv, ovakvi pokušaji da se lokalni izazovi zajednički riješe nazivaju se *Popularna edukacija*.

¹ Članak Cynthia McDermott o Mylesu Hortonu možete pročitati na <http://antiochla.academia.edu/CynthiaMcDermott/Papers>

Paulo Freire skovao je frazu 'banking education' (bankarska edukacija), kao anti-dijaloški pristup koji ističe aktivnu ulogu edukatora unutar odnosa učitelj-učenik. Tu je edukator u ulozi tiranina koji učeniku uskraćuje aktivnu ulogu u učenju. Freire je smatrao da bi učenik trebao biti uključen u *dijaloško djelovanje* s učiteljem, i time od objekta postati subjektom radnje. Dijaloško djelovanje ima dvije osnovne dimenzije: refleksiju i akciju.

Konstruktivna kontroverza

Ovo dijaloško djelovanje može se prikazati pomoću aktivnosti koja se naziva *Konstruktivna kontroverza*. Ovaj pristup s iznošenjem i rješavanjem problema prvi su uveli autori David i Roger Johnson 1979. godine. Pristup je istraživački provjeren i potvrđen, te prepoznat kao vodeći model za razvoj snažnih i kreativnih rješenja problema. *Konstruktivna kontroverza* daje bolja rješenja u usporedbi s rješenjima postignutima uz konsenzus, raspravu ili pojedinačne napore. To se događa zbog procesa koji sudionike potiče da se suoče sa svojim pretpostavkama i izbjegnu izvlačenje zaključaka. Ovaj im pristup omogućuje da koriste jasno rezoniranje u obrani ili osporavanju nekog stava, te pomaže da se zaštite od upotrebe nelogičnih ideja i promidžbe, dok objašnjavaju ili brane svoje rezoniranje ili stav. Kako se taj ciklus ponavlja, dolazi do sve boljeg razumijevanja i nastaju sve složenija rješenja problema.

Sudionici u konstruktivnim kontroverzama imaju brojne koristi od ovakvog pristupa. Snažno su motivirani da dođu do rješenja, pokazuju visok stupanj logičkog rezoniranja, te stječu sve bolje vještine u usvajanju i zadržavanju novih znanja. Njihova rješenja problema su visoko kvalitetna i kreativna. Stručno se znanje učinkovitije razmjenjuje s drugima, a sudionici često prolaze kroz trajnu promjenu stavova. Oni razvijaju snažniji osjećaj zajedništva, prijateljstva i međusobne podrške. Postaju sposobniji nositi se sa stresom i teškoćama, te imaju snažniji osjećaj samopoštovanja.

Postoji 5 koraka u ovome procesu²:

1. Problem je izložen, a grupa se dijeli na dvije grupe. Svakoj se grupi dodijeli jedna strana problema. Na primjer: Moram putovati iz Zagreba za Moskvu na simpozij. Trebam li putovati javnim prijevozom ili unajmiti auto? Koje su prednosti svake od predloženih mogućnosti putovanja? Unutar grupa svi moraju surađivati u zajedničkom otkivanju najboljih argumenata za obranu svoje teze.
2. Svaka grupa javno prezentira svoje 2 ili 3 najbolje ideje. Suprotna strana može postavljati potpitanja za razjašnjenje, ali ne i suprotstaviti se ili prepirati s oponentima. To je za mnoge pretežak zadatak, pa organizator debate mora pažljivo pristupiti ovome procesu. Na primjer, oni koji misle da se najbolje voziti do Moskve, mogu reći kako je to najudobnije. Ostali se možda neće složiti, ovisno o kojem se modelu automobila radi, no potpitanje kojim se traži pojašnjenje može glasiti ovako: Što se podrazumijeva pod pojmom 'udobno putovati'? Misli li se na mogućnost povremenog zastajkivanja i odmora ili na nešto drugo? Oponenti će htjeti oponirati ovakvom stavu, ali time se stvara natjecateljski duh, što ovaj proces želi smanjiti i ublažiti.
3. Nakon što obje grupe predstave svoj stav i iznesu objašnjenja određenih pojmova, ključni je korak prema procesu postavljen. Tada svaka grupa mora zamijeniti strane i zastupati suprotno mišljenje, i potom kreirati svoja 2 do 3 najbolja rješenja stava kojeg ta grupa podržava. Većina sudionika ne voli ovu fazu jer su već stvorili intelektualnu lojalnost prema svojem prvobitnom stavu. Međutim, ovo je uistinu snažna točka ovog procesa i stvara mogućnost za kritički dijalog.

² Ovaj način rada moguće je primjenjivati kod promišljanja različitih izazova odgojno-obrazovne prakse na stručnim aktivima, odgajateljskim vijećima i sl. (nap. ur.)

4. Svaka grupa sad predstavlja svoj stav, a oponenti ga mogu preispitivati. U ovoj točki su i mišljenja i oponiranja njima dublja, promišljenija, a emocionalna zaoštrenost, koja se često javlja u raspravama, ovdje je ublažena, skoro 'ispuhana'.
5. Zadnji je korak zatražiti od svih sudionika da dođu do konsenzusa oko najboljih argumenata za neki stav i da potpišu da se s takvim stavom slažu.

Dugotrajni učinci *Konstruktivne kontroverze* uključuju i činjenicu da se pojavljuju i usvajaju mnoga alternativna rješenja, a sudionici slobodno ulaze u rizike i iznose ideje, koje se ne čine uvijek smislenima. Svi pritom uče da moraju steći širi osjećaj problema, kako bi mogli kvalificirano davati bolje prijedloge i procjenjivati mogući uspjeh rješenja. Nastaju nova rješenja, koja pomiču proces i iznad uobičajenih ideja.

Kontroverza kao način poboljšanja demokracije

Ove su kompetencije, također, i osnovne građanske kompetencije u demokraciji. Thomas Jefferson, James Madison i ostali Očevi nacije u Sjedinjenim Američkim Državama su vjerovali da bi slobodna i otvorena rasprava – a ne društveni položaj u kojem je netko rođen – trebali biti temelj za društveni utjecaj. Slobodnu i otvorenu raspravu karakterizira sukob ideja i mišljenja, neopterećeno i slobodno razmatranje svih mogućih kutova gledanja na problem, pa i promjena mišljenja kako bi se najbolje djelovalo za dobro i cjelovito rješenje. To je sposobnost građana da donesu promišljen, razuman sud, što predstavlja samu srž demokracije. Ali, kako netko ocjenjuje taj proces i kako odlučuje jesu li sudionici proširili svoje vidike, preuzeli rizik, pokušali s nekom idejom koja bi mogla biti osuđena na propast i, naposljetku, naučili voditi dijalog s drugima?

Značajna, važna tehnika, kojom se prilazi interaktivnim procesima, zove se *Tehnika najznačajnije promjene* (The

Konstruktivna kontroverza predstavlja pristup iznošenja i rješavanja problema

Ako je obrazovanju cilj 'proizvesti' kritičke mislioce, ljude koji su u stanju mijenjati svijet kako bi ga učinili sigurnijim, ljepšim i mirnijim mjestom, tada je izuzetno važno razviti potrebne vještine sagledavanja problema iz svih kutova, te saslušati one koji misle drukčije.

Most Significant Change Technique)³. Tehniku je razvio Rick Davies, a bazirana je na konceptu pričanja priče, kao načinu kojim se određuje uspjeh nekog plana te nudi prilika za svjesno uključivanje u promjenu kako bi se na taj način zadovoljile potrebe grupe. Davies je želio da se sudionici njegove radne grupe usmjere na krajnje ishode i njihove učinke na same sudionike. Želio je prikupiti, usustaviti i analizirati učinke te značajne promjene do kojih se došlo *evolucijskom epistemologijom*. Ova metoda primjenjuje koncept biološke evolucije na rast ljudskog znanja. U kulturološkoj evoluciji ljudi mogu značenje nekog događaja interpretirati na brojne i različite načine. Neke od tih interpretacija se bolje slažu sa stajalištima ljudi kojih se tiču, pa tada postaju važnije od drugih pogleda koji su postojali u prošlosti. *Tehnika najznačajnije promjene* bila je pokušaj stvaranja strukturiranog društvenog procesa koji sadržava 3

³ Upute za korištenje ove tehnike autorica je objavila na internetskoj stranici: *The 'Most Significant Change' (MSC) Technique: A Guide to Its Use*

elementa evolucijskog algoritma: varijaciju, selekciju i odabir, te periodično ponavljanje.

Jedan od ključnih procesa ove tehnike jest postavljanje pitanja, kao npr.: Ako se prisjetite prošlog mjeseca, što mislite da je bila najznačajnija promjena u vašem razmišljanju? Recite, kako ste prvi put došli u dodir s ovakvim načinom razmišljanja? Opišite najznačajniju promjenu koja se dogodila zbog vašeg angažmana? Zašto je to vama važno? Koristeći ovu tehniku, Davies i drugi istraživači otkrili su da ovaj proces pruža detaljne opise podložne za kompleksnije analize, kao i sustavan proces kojim se čini izbor analiza, transparentnosti, načina provjere nastalih promjena i aktivnog sudjelovanja pripovjedača. Radi se procesu pozitivnog očekivanja koje omogućuje puno sudjelovanje svih strana u procesu. Zaključno, bilo koja dijaloška tehnika koja se može upotrijebiti kako bi ohrabrila i potaknula edukatore, učenike, roditelje i institucije da slušaju jedni druge, istražuju nove ideje, budu spremni na poduzimanje rizika, pa čak uz

rizik da se jednom ili dvaput pokaže neuspješna (prije nego novi procesi puste korijenje i pokažu se korisnima) – je dobra. Ako je obrazovanju cilj 'proizvesti' kritičke mislioce, ljude koji su u stanju mijenjati svijet kako bi ga učinili sigurnijim, ljepšim i mirnijim mjestom, tada je izuzetno važno razviti potrebne vještine sagledavanja problema iz svih kutova, te saslušati one koji misle drukčije. Mnogo smo puta padali i nismo uspijevali u mnogim područjima – no kroz pad i neuspjeh naučili smo što uspijeva, a što ne uspijeva. Moramo učiti na greškama, kako bismo jednom bili uspješni.

Dr. sc. J. Cynthia McDermot je doktorica pedagogije, redovna profesorica i pročelnica odsjeka na Sveučilištu Antioch u Los Angelesu. Interes i posvećenost proučavanju demokratičnog obrazovanja započeo je krajem njezinog postdiplomskog studija, te se nastavio cijeli njezin radni vijek. Jedna je od članica upravnog odbora Međunarodne udruge Korak po korak (ISSA-e).